

Огоренко Вікторія Вікторівна

доктор медичних наук, професор, професор кафедри психіатрії,
наркології і медичної психології

Дніпровського державного медичного університету, Україна

Гненна Ольга Миколаївна

Асистент кафедри психіатрії, наркології і медичної психології

Дніпровського державного медичного університету, Україна

ВПЛИВ ХАРАКТЕРОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ВІЛ-ІНФІКОВАНИХ ПАЦІЄНТІВ НА ФОРМУВАННЯ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ

Анотація. У статті подано дані аналізу преморбідних особливостей характеру ВІЛ-інфікованих в залежності від наявності девіантної поведінки. Проведено комплексне обстеження 114 пацієнтів з ВІЛ, які мали невротичні психічні розлади на базі Комунальному закладі «Дніпропетровський обласний центр з профілактики та боротьби зі СНІДом» протягом 2018р.– 2020р., серед яких було 56 (49,12 %) чоловіків та 58 (50,88 %) жінок переважно з гетерогенною орієнтацією ($n=102$; 89,47%), середній вік склав 39,77 (9,17) років. За результатами клініко-психопатологічного обстеження та інтерв'ю з використанням самостійно розробленої карти дослідження хворого, були виділені наступні особливості ВІЛ-інфікованих пацієнтів: послужливість, вимогливість, вразливість. У пацієнтах з девіантною поведінкою зі статистичною значимістю ($p<0,05$) переважала мстивість та вимогливість. Тоді як для ВІЛ-інфікованих без девіантної поведінки була більше притаманна послужливість ($p<0,001$). Отримані данні можуть використовуватися для оптимізації діагностики девіантної поведінки у ВІЛ-інфікованих

Ключові слова: ВІЛ-інфіковані, преморбідні характеристики, психологічні особливості, психологічні чинники, невротичні розлади, непсихотичні психічні розлади, дезадаптація, девіантна поведінка.

Особливістю ВІЛ-інфекції є багатовекторність її впливу на медичні, демографічні та соціально-економічні аспекти суспільства. Із суто медичної проблеми охорони здоров'я населення ВІЛ-інфекція перетворилася на проблему соціального характеру[1-3].

Незважаючи на певні тенденції уповільнення епідемії ВІЛ-інфекції в Україні, спостерігається низка невирішених медико-соціальних проблем, серед яких питання, що стосуються особливого стилю поведінки людей, що живуть з ВІЛ (ЛЖВ), внаслідок дезадаптації та психічних порушень, взаємного потенціювання ВІЛ-інфекції та психічних розладів [3]. Дана хвороба спричинює зміну поведінки людини, яка нею вражена. Зокрема формується значна афективна нестійкість, психічна інертність з концентрацією на негативно забарвлених переживаннях, вегетативно-судинна лабільність, що є підґрунтям для формування психогенно-травмуючих станів, які можуть приймати затяжний перебіг та призводять до розвитку невротичних розладів [3-5].

Отже, на сьогоднішній день актуальним є вивчення факторів ризику виникнення девіантної поведінки серед ВІЛ-інфікованих з невротичними розладами, як на початкових етапах призначення високоактивної антиретровірусної терапії, так і на подальших етапах терапевтичного процесу, шляхом вивчення та аналізу преморбідних рис характеру, яким в лікувально-діагностичному процесі часто не надають належного значення. Вирішення цього питання може оптимізувати діагностику девіантної поведінки у даної групи пацієнтів.

Мета дослідження. Вивчити преморбідні особливостей характеру ВІЛ-інфікованих з невротичними розладами в залежності від наявності девіантної поведінки.

Об'єкт і методи дослідження. Дослідженням було охоплено 114 пацієнтів з хворобами, зумовленими ВІЛ, які знаходилися на амбулаторному спостереженні у Комунальному підприємстві «Дніпропетровський обласний центр соціально значущих хвороб» ДОР протягом 2018–2019 рр. з психічними розладами невротичного регістру.

Обстеження включало аналіз первинної медичної документації, клініко-діагностичне дослідження проводилося за допомогою інтерв'ю з використанням самостійно розробленої карти дослідження хворого. Відомості, отримані від пацієнта, об'єктивізувалися іншими даними, зокрема

інформацією з медичної документації. Установлення діагнозу і верифікація клінічної форми психічного розладу проводились відповідно до критеріїв МКХ-10.

Статистичну обробку результатів проводили з використанням методів описової та аналітичної статистики, реалізованих у програмному продукті STATISTICA 6.1 (StatSoftInc., серійний № AGAR909E415822FA).

Результати та обговорення.

Вибірку склали 56 (49,12 %) чоловіків та 58 (50,88 %) жінок переважно з гетерогенною орієнтацією ($n=102$; 89,47%), середній вік яких становив 39,77 (9,17) років – $M(SD)$. Обстежені хворі, відповідно до мети дослідження, були розподілені на 2 групи спостереження в залежності від наявності/відсутності девіантної поведінки. Основну групу склали 51 ВІЛ-інфікованих пацієнта (44,7%) з ознаками девіантної поведінки (аутоагресія, суїцидальні тенденції, адиктивна поведінка, антисоціальна діяльність, ризикована сексуальна поведінка). Групу порівняння складали 63 (55,3%) пацієнта без ознак девіантної поведінки.

Аналіз суб'єктивного розуміння своїх характерологічних особливостей серед ВІЛ-інфікованих (рис.1) виявив наступні преморбідні особливості у даної групи пацієнтів: вимогливість у 41,22% при ДІ 95% (32,19%-70,62%) пацієнтів, вразливість у 38,94% при ДІ 95% (29,66%-47,53%) пацієнтів, соромливість у 33,33% при ДІ 95% (24,68%-41,99%) пацієнтів, емоційна скутість у 26,32% при ДІ 95% (18,23%-34,4%) пацієнтів, неповноцінність у 25,44% при ДІ 95% (17,44%-33,43%) пацієнтів, самообмеження у 21,93% при ДІ 95% (14,33%-29,53%) пацієнтів.

Вище перераховані преморбідні характеристики більше поширені серед пацієнтів 1-ї групи, але без суттєвих розбіжностей між групами ($p>0,05$). У пацієнтам з девіантною поведінкою зі статистичною значимістю із ($p=0,026$) більше поширені мстивість у 45,10% при ДІ 95% (31,44%-58,75%), ніж для пацієнтів групи порівняння вона поширена у 15,87% при ДІ 95% (6,85%-24,9%).

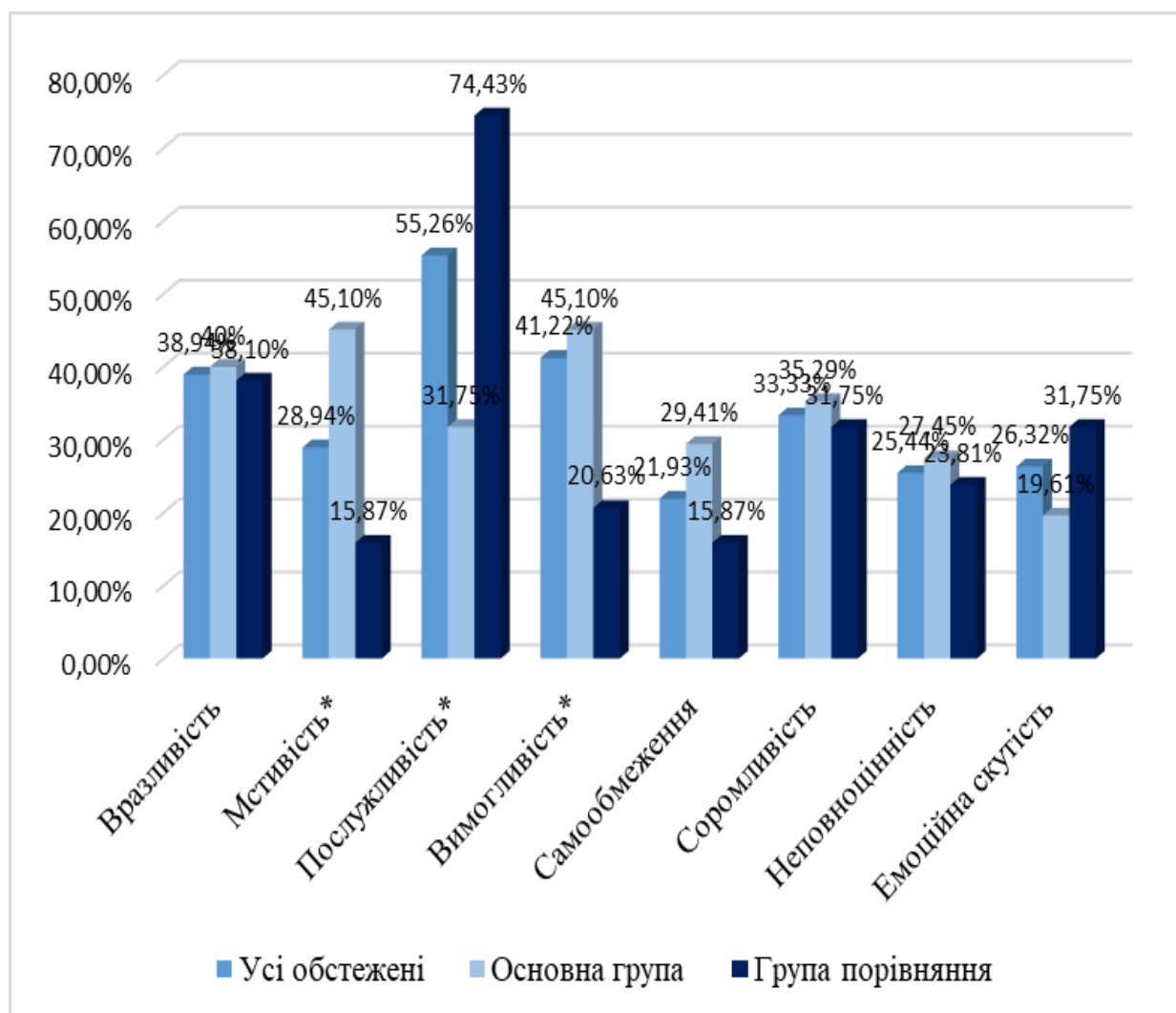

Рис. 1. Розподіл хворих на ВІЛ в залежності від преморбідних особливостей характеру

* p – розбіжності між групами за критерієм χ^2 Пірсона

Для пацієнтів основної групи більше притаманним було бажання і готовність відповісти злом на заподіяне зло, що часто є проявом опосередкованої та фізичної агресії. Також для них більше притаманна вимогливість у 45,10% при ДІ 95% (31,44%-58,75%), ніж для групи порівняння у 20,63% при ДІ 95% (13,13%-28,16%) ($p=0,035$). Це свідчить про високий рівень вимог до того, як ведуть себе і проявляють себе люди, до якості їх поведінки, особливо по відношенню до близького оточення, членів родини та партнерів.

Найбільш типовою преморбідною рисою характеру для ВІЛ-інфікованих без ознак девіантної поведінки виявилася послужливість у 74,43% при ДІ 95%

(53,98%-94,88%), ніж для основної групи у 31,75% при ДІ 95% (21,46% - 58,75%) ($p=0,001$). Для таких ВІЛ-інфікованих більше притаманна послужливість та пасивність у взаємовідносинах зі своїми партнерами.

Висновок. Таким чином, в результаті проведеного дослідження були виявленні наступні преморбідні особливості характеру у пацієнтів з ВІЛ, що мають невротичні розлади: послужливість, вимогливість, вразливість. У пацієнтам з девіантною поведінкою зі статистичною значимістю ($p<0,05$) переважала мстивість та вимогливість. Тоді як для ВІЛ-інфікованих без девіантної поведінки була біль притаманна послужливість ($p<0,001$). Отримані данні можуть використовуватися для оптимізації діагностики девіантної поведінки у ВІЛ-інфікованих, на що і буде направлене наше подальше дослідження.

Список источников:

1. Pokhrel KN, Pokhrel KG, Sharma VD, Poudel KC, Neupane SR, Mlunde LB, Jimba M Mental health disorders and substance use among people living with HIV in Nepal: their influence on non-adherence to anti-retroviral therapy. AIDS care-psychological and socio-medical aspects of AIDS/HIV. 2019 Mar 5; 31(8): 923-931. <https://doi.org/10.1080/09540121.2019.1587365>.
2. Огоренко В.В., Гненна О. М. Аналіз ролі соціально-демографічних та психосоціальних чинників у виникненні дезадаптивної поведінки хворих, інфікованих вірусом імунодефіциту людини. Український вісник психоневрології. 2019; 4(101): 59-61. <https://doi.org/10.36927/2079-0325-V27-is4-2019-10>
3. Гненна О.М. Прогнозування ймовірності виникнення девіантної поведінки серед інфікованих вірусом імунодефіциту людини з непсихотичними психічним розладами на підставі множинного логістичного аналізу. Медичні перспективи. 2019 Груд; 24(4): 101-111. <https://doi.org/10.26641/2307-0404.2019.4.189372>
4. Joi D Anderson, Xiaoming Li, Shan Qiao, Yuejiao Zhou, Zhyong Shen The mediating effects of functions of social support on HIV-related trauma and health-related quality of life for PLHIV in China. AIDS Care. 2019 Jun 07; 32(6): 673-680 <https://doi.org/10.1080/09540121.2019.1622633>
5. Joi D Anderson, Xiaoming Li, Shan Qiao, Yuejiao Zhou, Zhyong Shen The mediating effects of functions of social support on HIV-related trauma and health-related quality of life for

PLHIV in China. AIDS Care. 2019 Jun 07; 32(6): 673-680 <https://doi.org/10.1080/09540121.2019.1622633>

6. Спірина І.Д., Гненна О.М. Аналіз рівня депресії та тривожності і ВІЛ інфікованих в залежності від наявності девіантної поведінки Східноєвропейський журнал внутрішньої та сімейної медицини. 2019. № 2. С. 36-41 <https://doi.org/10.15407/internalmed2019.02.036>